

Правила
за държавна помощ и правилото de minimis в конкурсите на
Фонд „Научни изследвания“

Съдържание

1.	Цел и обхват на правилата	2
2.	Нормативна рамка	2
2.1.	Европейско законодателство	2
2.2.	Национална нормативна уредба	2
3.	Същност на държавната помощ.....	2
3.1.	Определение	2
3.2.	Установяване на наличие на държавна помощ	2
3.3.	Правило за минимална помощ (<i>de minimis</i>).....	3
3.4.	Хоризонтална помощ.....	4
4.	Отговорности на ФНИ и процедури, свързани с прилагане на правилата за държавна помощ	4
4.1.	Отговорности на ИС на етап одобрение на критерии за ГОП	4
4.2.	Отговорности на ИС на етап подготовка на насоките за кандидатстване	5
4.3.	Отговорности на ИС на етап изпълнение на проектите.....	5
5.	Задължение за уведомяване при предоставяне на държавна помощ.....	5
5.1.	Задължително уведомяване за предоставяне на държавна помощ	5
5.2.	Случаи на освобождаване от изискването за уведомяване	6

1. Цел и обхват на правилата

Настоящите правила имат за цел постигане на пълно съответствие на операциите, изпълнявани по конкурси на Фонд научни изследвания с правилата за държавна помощ съгласно разпоредбите на чл. 107 и чл. 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз, Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis¹, Рамката на Общността за държавна помощ за научноизследователска и развойна дейност и иновации², Закона за държавните помощи и Правилника за неговото прилагане.

В настоящите правила описани по-конкретно отговорностите на Фонда, свързани с прилагането на режимите за държавни помощи, правилата за уведомяване и контрола на съответствието с правилата за държавна помощ.

2. Нормативна рамка

2.1. Европейско законодателство

- Договор за функционирането на Европейския съюз (ОВ, L 352 / 24.12.2013);
- Регламент (ЕО) № 1407/2013 относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis;
- Съобщение на Комисията-Рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации (2014/C 198/01);
- Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора.
- Регламент /ЕС/ № 2020/972 на Комисията от 02.07.2020 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1407/2013 по отношение на удължаване на срока на неговото действие и за изменение на Регламент (ЕС) № 651/2014 по отношение на удължаване на неговото действие. Действието на двата регламента се удължава до 31.12.2023 г.

2.2. Национална нормативна уредба

- Закон за държавните помощи (Обн. ДВ. бр.85 /2017 г.)
- Правилник за прилагане на Закона за държавните помощи (обн. ДВ, бр. 72 от 2018 г.)
- Закон за насърчаване на научните изследвания (Обн. ДВ. бр.92 от 17 Октомври 2003г)

3. Същност на държавната помощ

3.1. Определение

По смисъла на § 1, т.7 от Допълнителните разпоредби на Закона за държавните помощи „държавна помощ“ е всяка помощ, предоставена от държавата или общината или за сметка на държавни или общински ресурси, пряко или чрез други лица, под каквато и да е форма, която нарушава или застрашава да наруши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия, производството или търговията на определени стоки, или предоставянето на определени услуги, доколкото се засяга търговията между държавите членки.

3.2. Установяване на наличие на държавна помощ

Предоставената финансова помощ се счита за „държавна помощ“ , когато са налице **едновременно** следните четири фактора:

- **Помощта се предоставя от държавата** (органи на централна и местна власт, дори частни организации, определени или контролирани от тях) от държавни или общински ресурси или за сметка на такива ресурси;

¹ ОВ L 352, 24.12.2013, р.1)

² Съобщение на Комисията-Рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации (2014/C 198/01)

- **Помощта предоставя икономическа изгода за едно или повече предприятия, която те не биха могли да получат при нормални пазарни условия**, например преференциални условия по кредит, закупуване на държавна земя на по-ниска от пазарната цена, респ. продажба на държавата/общината на земя на цена, по-висока от пазарната, освобождаване от задължение за плащане на такса, която при други условия е дължима;
- **Помощта се предоставя избирателно** – т.е не на всички, а само на някои предприятия/организации (отделно предприятие или предприятия от определен сектор, област или производство). В противен случай се счита, че е налице т.нар. “обща мярка”, която не се квалифицира като държавна помощ. Държавната помощ е в полза на предприятие или предприятия, извършващи икономическа дейност (в т.ч. дружества с идеална цел, когато осъществяват стопанска дейност);
- **Помощта нарушава или застрашава да наруши конкуренцията на пазара на съответните стоки** или услуги и засяга търговията между държавите - членки на Европейския съюз. Практиката на Съда на Европейските общности потвърждава, че повечето от продуктите или услугите се търгуват между държавите членки и поради това държавната помощ за едно производство може да засегне търговията дори и ако съответният продукт не се изнася.

3.3. Правило за минимална помощ (*de minimis*)

Съгласно Регламент (ЕО) № 1407/2013, се приема, че мерките за помощ не отговарят на всички критерии по член 107, параграф 1 от Договора и следователно са освободени от изискването за уведомяване по член 108, параграф 3 от Договора, ако изпълняват условията, посочени в този регламент.

- Общият размер на помощта *de minimis*, предоставяна във всяка държава членка на едно и също предприятие, не надхвърля 200 000 EUR за период от три бюджетни години.
- Общият размер на помощта *de minimis*, предоставяна във всяка държава членка на едно и също предприятие, което осъществява автомобилни товарни превози за чужда сметка или срещу възнаграждение, не надхвърля 100 000 EUR за период от три бюджетни години. Тази помощ *de minimis* не се използва за придобиването на товарни автомобили за сухопътен транспорт.
- Таваните, посочени по-горе, се прилагат независимо от формата на помощта *de minimis* или от преследваната цел и без значение дали предоставената от държавата членка помощ се финансира изцяло или частично със средства, произхождащи от Съюза. Периодът от три бюджетни години се определя според бюджетните години, използвани от предприятието в съответната държава членка.
- Ако дадено предприятие изпълнява автомобилни товарни превози за чужда сметка или срещу възнаграждение, както и ако извършва други дейности, за които се прилага таванът от 200 000 EUR, таванът от 200 000 EUR се прилага за предприятието, при условие че съответната държава членка гарантира посредством подходящи средства, като например отделяне на дейностите или разграничаване на разходите, че помощите за дейността по автомобилни товарни превози не надвишават 100 000 EUR и че помощите *de minimis* не се използват за придобиване на товарни автомобили.
- Помощта *de minimis* се смята за отпусната в момента, когато законовото право да получи помощта е предоставено на предприятието, съгласно приложимия национален правен режим, независимо от датата на плащане на помощта *de minimis* на предприятието.
- За целите на таваните, посочени в по-горе, помощта се изразява като парични безвъзмездни средства. Всички използвани стойности са в брутно изражение, т.е. преди облагане с данъци или други такси. В случаите, в които помощта се отпуска под форма, различна от безвъзмездна помощ, размерът на помощта е брутният еквивалент на безвъзмездна помощ. Помощ, изплащана на траншове, се сконтира към стойността ѝ към момента на нейното предоставяне. Лихвеният процент, който

се използва за скотиране, е сконтотвйят процент, приложим към момента на отпускане на помощта.

- Когато с отпускането на нова помощ de minimis може да бъде надвишен съответният таван, определен по-горе, никоя част от тази нова помощ не може да попада в приложното поле на настоящия регламент.
- В случай на сливания или придобивания всички предходни помощи de minimis, предоставяни на някое от сливащите се предприятия, се вземат под внимание при определяне на това дали дадена нова помощ de minimis, отпусната на новото предприятие или на придобиващото предприятие, не води до превишаване на съответният таван. Помощта de minimis, предоставена законно преди сливането или придобиването, остава правомерна.
- Ако дадено предприятие се разделя на две или повече отделни предприятия, помощта de minimis, отпусната преди разделянето, се предоставя на предприятието, което се е възползвало от нея, като по принцип това е предприятието, поемащо дейностите, за които е била използвана помощта de minimis. Ако такова предоставяне не е възможно, помощта de minimis се разпределя пропорционално на базата на счетоводната стойност на собствения капитал на новите предприятия към действителната дата на разделянето.

За всички неуредени в тези правила по отношение на помощта de minimis се прилага Регламент (ЕО) № 1407/2013.

3.4. Хоризонтална помощ

„Хоризонталните“ правила определят позицията на Комисията спрямо специфичните категории помощ, насочени към проблеми, които могат да възникнат във всеки сектор на икономиката и във всеки регион. С Регламент (ЕО) № 651/2014 Комисията постановява, че при определени условия някои категории помощи са съвместими с правилата на общия пазар и могат да бъдат освободени от задължението за уведомяване.

Сред тях са и следните категории помощи, които в по-голяма или в по-малка степен са свързани със сферата на действие на ОП НОИР:

- помощи за малки и средни предприятия;
- **помощи за научноизследователска и развойна дейност и иновации;**
- помощи за обучение;
- помощи за работещи в неравностойно положение и работещи с увреждания;
- помощи за опазване на околната среда;
- помощи за култура и опазване на културното наследство
- помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдиx.

4. Отговорности на ФНИ и процедури, свързани с прилагане на правилата за държавна помощ

ФНИ чрез своя ИС, управител и администрация, както и чрез правомощията, възложени на ВНЕК и ПНЕК е изцяло отговорен за гарантиране на спазването на правилата за държавна помощ. Контролът по прилагането на правилата за държавна помощ от страна на ФНИ се осъществява както при програмиране на операциите в рамките на всеки конкурс, при предварителния контрол на насоките за кандидатстване, така и в хода изпълнение на сключените договори по декларираните от бенефициентите обстоятелства.

Тези отговорности се изпълняват от ВНЕК, ПНЕК и служителите във Фонда, в зависимост от техните компетентности.

Във всички случаи на предоставяне на държавни помощи (включително по правилата за предоставяне на минимална помощ) информацията се публикува на официалната интернет страница на Фонда.

4.1. Отговорности на ИС на етап одобрение на критерии за ГОП

ИС осигурява съответствие на предложените критерии за всеки конкурс с правилата за държавна помощ преди внасянето им за разглеждане в МОН.

ИС представя мотивирано становище за промяна на предложения в ГОП режим на прилагане на правилата за държавни помощи, в случаите когато нормативната уредба предоставя възможности за по-благоприятни за бенефициентите решения.

4.2. Отговорности на ИС на етап подготовка на насоките за кандидатстване

Когато в рамките на процедура за подбор на проекти се предвиждат мерки на подпомагане, имащи характер на държавна помощ по смисъла на чл. 107 от Договора за функционирането на Европейския съюз или на минимална помощ съгласно разпоредбите на Регламент (ЕО) №1407/2013 на Европейската комисия, ИС посочва в насоките за кандидатстване вида на помощта, позовавайки се изрично на акта на Европейската комисия, в съответствие с който ще бъде отпусната помощта. Насоките за кандидатстване следва да съдържат задължително детайлни правила и условия, гарантиращи пълно съответствие с приложимите разпоредби в областта на държавните помощи, с оглед осъществяване от страна на ВНЕК на контрол за законосъобразност на предоставяните помощи по смисъла на Закона за държавните помощи.

В случаите когато дадена мярка представлява държавна помощ по смисъла на чл. чл. 107 от Договора за функционирането на Европейския съюз или минимална помощ по смисъла на Регламент (ЕО) № 1407/2013, договорът или заповедта за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ задължително съдържа информация относно вида на отпуснатата държавна помощ, както и за възможните последици от предоставянето ѝ, включително условията за натрупване и възможността за възстановяване на неправомерно получена държавна помощ по реда на чл.37 от Закона за държавните помощи, както и на възстановяване на неправомерна и несъвместима държавна помощ или неправилно използвана държавна помощ по реда на глава шест от ЗДП.

4.3. Отговорности на ИС на етап изпълнение на проектите

ИС има следните задължения по отношение спазването на правилата за държавните помощи и на правилото de minimis:

- **да разработи процедура** за предоставяне на минималните и държавните помощи, стриктно спазвайки всички изисквания на европейската и национална нормативна уредба;
- **да следи** дали предоставените помощи на една и съща организация не надвишават определените в Регламентите **прагове** за тригодишен период или не надвишават съответните допустими интензитети на помощ;
- **да поддържа регистър** за предоставените държавни и минимални помощи
- **да публикува информация** за предоставените държавни и минимални помощи на интернет страницата си;
- **да изисква декларация** от получателя за получените други държавни и минимални помощи за период от три последователни бюджетни години от различни източници и под каквато и да е форма, както и получените държавни помощи за същите допустими разходи (образец на декларацията е публикуван на интернет страницата на Министерството на финансите – отдел „Държавни помощи“);
- **да предоставя информация** на Министерството на финансите в съответствие с разпоредбите на ЗДП и Правилника за прилагането му;
- да съблюдава разпоредбите за предоставяне на **„прозрачни“ помощи**, при които е възможно предварително да се определи точно размерът на помощта без извършване на оценка на риска.

5. Задължение за уведомяване при предоставяне на държавна помощ

5.1. Задължително уведомяване за предоставяне на държавна помощ

- В съответствие с разпоредбите на чл. 15 от Закона за държавните помощи администраторът на помощта (*Управителят на ФНИ*) е длъжен да уведоми/„нотифицира“ **предварително** министъра на финансите за всяко намерение за предоставяне на нова държавна помощ, като уведомлението следва да съдържа целите, съдържанието и конкретните параметри на всяка нова държавна помощ.

- Основните правила за уведомяване **в случаите на предоставяне** на държавни помощи са уредени в Закона за държавните помощи и Правилника за неговото прилагане. В съответствие с разпоредбите на чл. 34, ал. 1 от Закона за държавните помощи (ЗДП) Фондът в срок до три дни от предоставянето на всяка помощ, попадаща в обхвата на минимална помощ (т.е. от сключването на договора за предоставяне на такава помощ), предоставя на министъра на финансите информация за предоставените минимални помощи.

Стандартните образци за уведомяване в случаите на предоставяне на държавни помощи се публикуват и актуализират на интернет страницата на дирекция „Държавни помощи и реален сектор“ на Министерство на финансите.

Управителят – в качеството му на администратор на минимална помощ, чрез упълномощен служител на Фонда, въвежда съответната информация в информационната система на Министерство на финансите – „Регистър за предоставяне на минималните помощи“ (РПМП) или "Регистъра за предоставяне на държавна помощ" (РПДП). РПМП е създаден с оглед улесняване достъпа до информация на администраторите на помощ и унифициране на информацията, предоставяна от тях. Организацията на работа и получаването на права и работа с РПМП са установени в съответната Процедура за управление и потребителски достъп до информационната система „Регистър на минималните помощи“. Оторизирани служители от Фонда с право на достъп за въвеждане на данните в РПМП са отговорни за своевременно въвеждане на информацията при отпускане на помощта. Оторизирани служители са отговорни за своевременно въвеждане на информацията за извършените плащания. Оторизирани служители с права за наблюдение и контрол са отговорни за достоверността на въвежданите данни.

В срок от 3 дни след сключването на договор със съответен бенефициент, служителът с права на достъп за въвеждане на данни в РПМП регистрира в информационната система на Министерството на финансите данни за минимални помощи по съответния конкурс като средствата от безвъзмездната финансова помощ (представляваща минимална помощ) се разпределят за всеки кандидат и партньор, когато е приложимо. Тази процедура се прилага и при сключване на договор, въз основа на който се отпуска държавна помощ, но в РПДП.

При извършване на авансови и междинни плащания информацията в РПМП и РПДМ не се променя спрямо размера на плащанията, т.е. минималната помощ остава разпределена и отразена по кандидат и партньори, така както е по договор и първоначално подадена декларация за разпределение на минимални и държавни помощи.

При извършване на окончателно плащане информацията в цитираните по-горе регистри се актуализира на база реално извършените и разпределени плащания между кандидата и отделните партньори, ако е приложимо.

Преди всяко плащане се извършва съпоставка на данните от РПМП и декларациите за минимални помощи, предоставени от бенефициентите по отношение на минимални помощи, получени от други източници.

5.2. Случаи на освобождаване от изискването за уведомяване

Фондът **няма задължение да уведомява/”нотифицира”** за предоставянето на помощ в следните случаи:

1. Помощта е в обхвата на минималната помощ (**помощ de minimis**).

В този случай Фондът носи отговорност за законосъобразността на помощта в съответствие с действащите регламенти по отношение на минималната помощ.

2. Помощта е в обхвата **на груповото освобождаване**.

В този случай Фондът трябва предварително да получи становище от МФ, че помощта отговаря на условията на приложимите регламенти

И в двата случая, обаче, в срок от 3 дни от предоставянето на помощта, Фондът има задължението **да информира** Министерството на финансите за нейното предоставяне.